

Na valovih Savinje.

(Spisal A. Sušnik.)

Poznal ja je vsakdo. Podobna sta si bila kakor brata, in ko bi ne bilo gledé na starost med njima razločka, izvestno bi ju ne bil nihče razločil. Starejši, Svetič, je bil oženjen in imel doma čvetero otrók. Mlajši, Lavrinšek, je bil samec in ni imel niti sorodnika v svoji nizki, mali izbici. Skupaj sta hodila na delo, katerega sta imela čez in čez dosti. Radi so ja imeli povsodi, ker sta bila dobra delavca.

Toda na lahko delo tudi hodila nista. Po leti sta bila v lomih, in daleč se razlegajoči streli so kazali, da imata krepke roke in krepke čutnice. Po zimi sta sekala led za pivovare, hodila sta tudi v Slavonijo drevarit, a pomladi sta plavila.

Osobito v plavljenju sta bila prava mojstra. Na Savinji sta poznala vsak kamen, in dasi je bila plav nekaterikrat višja nego navadno, znala sta se izogibati vsaki zapreki kakor jegulja. Stala sta vedno ponosno vsak na svojem koncu vora, veslala po penečih valovih drzno, ter se z iskrečimi očmi ozirala po cvetočih bregovih, katere je pomlad vzbujala k novemu življenju. Kjer je bil tok reke počasnejši, prišla sta vkupe na jeden konec vora, pogovarjala se in brezskrbno smejala nad vodnimi globinami.

Neko pomlad so ja videli ljudje sicer zopet vkupe zvezavati velikanske lesene klade v posamične členke vorove, toda čudno malo sta med seboj govorila, k večjemu takrat, ko sta morala drug drugega prositi pomoči. Hitro so opazili to drugi delavci ter so se začeli nekoliko posmehovati. A kmalu so to

opustili. Lavrinšek udari nekoč ob hlode s kaveljnom, da je daleč odletel ter jih pogleda, da vsi h krati umolknejo.

»Fantje, še eno táko! Videli bodete, da v drugo ne bodete imeli časa.«

Ker so ga dobro poznali, verjeli so mu tudi, in od te dôbe sta imela mir on in Svetič. A dasi so mirovali ljudje, bila sta sama kakor kovaški ogenj. Prikrivala sta nekaj hudega v svojih prsih, kar bi moglo biti obema pogubno. Srdila sta se drug na drugega, a vsakateri še največ na-se. Žal je bilo obema, da sta se udala tej mržnji, toda prepozno. Kako je to bilo?

Prišla sta iz Slavonije, kjer sta sekala v šumah. Lepo kopico srebrnjakov sta imela prihranjenih in sta si torej hotela, povrnivša se, nekoliko »privoščiti«, saj sta dovolj trpela po zimi.

Svetič je šel malo prej domov, toda Lavrinšek, kateri ni imel nikogar, ni tako bojazljivo štel kupic. Bilo je že proti večeru, ko se i on napoti precěj vinjen proti domu. Na pol poti se ustavi in zamisli.

»E, kaj bodem neki počel doma? Šel bodem k Svetiču, ondi bodem veselejši.«

In res gre. Vstopi v izbo, kjer je stanoval njegov tovariš. Ni ga bilo v hiši, bil je nekje na dvorišču. Žena Svetičeva prijazno pozdravi smejočega se in veselega Lavrinška. V hipu mu pride nekaj na misel, kar bi se mu ob drugi priliki niti ne sanjalo, a danes je bilo osodno zanj. Vino je naredilo že mnogo zla, tudi našima prijateljema. Ves židane volje se bliža prijateljevi ženi, hoteč ji skazati neumestno prijaznost. Ona se mu brani, pa se smeje njegovi dobri

volji, ker ga je poznala kot poštenjaka. A kmalu mine Lavrinška veselje. Med durmi se pojavi Svetič. Ugleda Lavrinška, kako se sladka njegovi ženi.

Zablisne mu v očeh, en skok — in stoji tik njega. Zgrabi ga za rame in ga s trdim sunkom pahne preč. »Tak si torej? — Za mojo ženo laziš? Misliš, da sme moja ženo zapeljevati tak potepin?«

»Jaz potepin? Pazi, Svetič, da bi ti ne bilo žal te besede! Saj nisem hotel snesti tvoje žene. Ali je morda iz masla?«

To izgovorivši naglo odide; in prav je storil, zakaj Svetič bi mu ne bil odpustil te besede. Ko vidi, da odhaja Lavrinšek, razljuti se nad ženo. V njenih očeh se pokažejo mestu smeha — solzé. To potolaži njenega moža. Jezen se vleže na postelj, prisegajoč Lavrinšku osveto, da se je drznil motiti njegov zakonski mir.

Ko se v jutro prebudita, jima živo pred oči stopi prejšnji večer. Zakaj se ni pač eden sramoval in drugi pokesal! A ljudje so že taki: krivice ne pripoznajo, ako so jo sami naredili.

Svetič je bil slabe volje. Žena, ta dobra žena njegova, je molčé poslušala njegova vprašanja in očitavanja, a ni mu odgovarjala. Ves čmeren gré na delo, spaja vore in prvi pogled meri na Lavrinška. Obrne se v stran. Ubogi Svetič ni vedel, da je onega sram; mislil je le, da ga je včerajšnje vedenje njegovo ujezilo, in skoro bi bil šel k njemu ter mu podal roke. Tudi Svetiča samega je bilo sram vpričo drugih.

Vračajoč se zvečer domov sta šla vsak svojo pot, oba nezadovoljna sama seboj; kesala sta se, da je tako trdovraten in jezen vsak na svojega prijatelja. Izgovarjala sta se v mislih drug pred drugim, hoteč se pregovoriti, da

sta oba nedolžna. A izpregovoriti nista hotela, niti se domeniti. Vsled tega ni izginil gnjev ni prvi, ni drugi dan, a tudi naslednje dni ne.

* * *

V tej mržnji stopita nekega dné na dva vora. Stala sta zopet drug za drugim, vsak na svojem voru, a ni prvi, ni drugi se ni obrnil; molčé sta zrla v peneče valove Savinje, katera je bila narasla vsled deževja. Plavila sta tiho med skalami in bregovi, upirajoč se z žuljavimi rokami ob vesla; s temi sta krmilila obe spleteni velikanski plavi, sestavljeni iz stoletnih gozdnih velikanov, kateri so nekdanj šumeli in upogibali svoje košate veje po savinjskih šumah. Svetič, ki je plaval spredaj, ozre se malo po Lavrinšku, ki je za njim rezal valove s svojim veslom. Večkrat hoče Lavrinška ogovoriti, kakor je to običajno storil prej, toda ne dá mu srce.

Bliža se jezu. Tu se mu nekaj naključí, kar še nikoli poprej ne. Ni opazil, da vor ne plava v svojem tiru naravnost skozi odprto veho: kot bi trenil, buti ves vor ob kobilu. Urno priskočí in se trudi na vse kriplje, da odrine vor izza skal, toda brez uspeha.

»Umakni se!«

Lavrinšek se pomiče bliže s svojim vorom ter porogljivo in zbadljivo kliče Svetiču, naj se mu umakne, da bode mogel z vorom dalje.

»Če hočem!« odgovori mu ta. Debele potne kaplje so mu rosile čelo vsled brezuspešnega napora.

»Ali se mi ne umakneš?«

Pri prvem nesreča, pri drugem pa škodoželjnost podkuri iz nova gnjev v pogubni plamen. V hipu zamahne Lavrinšek z veslom, — in njegov vor zadene ob vor Svetičev. Klade se razleté, in prvi členek tega vora se pretrga vsled hitrega in silnega sunka.

Bolesten vsklik zadoni nad vodo. Svetič izgubi trda tla pod nogami in se udere med kladami v vodo. Silni tok drvi hlode naprej, vrti jih in kot bi trenil, valí se plavec med skalami in vorom, in kmalu potisne Svetiča vor z ogromno silo na skalo, pod vodo skrito. V tem trenutju pa se dvigne Lavrinšek v velikem skoku. Požene se s svojega vora na Svetičev in ves prestrašen prisopiha k Svetiču. Z izredno močjo, katero mu je pomnožil strah, odmakne nepremični vor in bliskovito zgrabi Svetiča ter ga dvigne visoko iz vode.

Zapiral je že oči in težko dihal. Držeč ga v naročaju, hiti ž njim po zibajoči se plavi k bregu. Tu ga oprezno položi na travo ter ga jame drgniti na vso moč, dasi je ranjenec vedno slaběji. Glej, sedaj je odprl oči!

»Svetič, odpusti mi!«

V očeh njegovih zablislejo solzé.

Svetič se boleстно nasmehne.

»Ne zapusti žene moje in otrók«, šepče pojemajoč.

Vsled groznih muk se mu premeni obličje, oči otrpnejo, telo se strese krčevito — mrtev je.

* * *

Ljudje so sicer rekli, da je Svetičevim otrokom Lavrinšek, kateri je vzel ubogo vdovo za ženo, boljši oče, nego je bil pokojnik. A vedeli niso, da mu vsak pogled vanje — trga srce in mu očita, da je vzrok prijateljeve smrti. Na vor ni stopil od te dôbe nikoli več. Morebiti zaradi tega ne, ker bi bil moral iti preko jeza — priče njegovega groznega dejanja. Trpel je in se pokoril zanj vse življenje.

S e b i.

Ce bi željé ti umrle,
Sam bi umrl;
Beda mu, kdor si z obupom
Sam jih je strl!

Če bi bolesti minole,
Sam bi minol;
Zveza naravna oznanja:
Človek in bol.

Ce bi vse jarme otrešel,
Prost bi ne bil:
Lastnega robstva okove
Bi si odkril.

Vstani z željami napolnjen,
Bog jih pozna;
Spolni jih, kader dozóri
Sreča srca.

Dvigni Adam se v nesreči,
Bog zanjo vé,
V srečo ovije ob času
Tvoje ime.

Sam je vladar, ki je svetu
Stavil mejó,
V delež i tebi obeta
Krono svetló.

J. —ek.

